

Måla utomhus

Har det blivit dags att måla huset?

Då har du ett viktigt projekt framför dig och mycket att se fram emot. Tänk vad härligt det ska bli när huset står nymålat och fint.

För att hjälpa dig på vägen och underlätta ditt arbete har vi samlat de bästa råden om färg och måleri. Kom ihåg att du alltid kan vända dig för tips och råd till din färgleverantör som är en ovärderlig källa till information om målning.

www.alltommalning.se

Med en redan tydlig bild av dig själv sittande på altanen i solen framför det nymålade huset är det lätt att hasta i väg med att få upp den nya färgen på fasaden. Då är det viktigt att komma ihåg att ungefär 75 procent av arbetstiden bör läggas på förarbete och bara 25 procent på själva målningen, detta för att få ett hållbart resultat på den nya fasaden.

Det är inte för att dämpa din arbetslust som vi säger det. Faktum är att ett noggrant förarbete är avgörande för att slippa måla om huset inom en snar framtid – och betala onödiga pengar.

GÖR SÅ HÄR:

UNDERARBETE

Om din fasad stått omålad/obehandlad i mer än 4-6 veckor bör fasaden tvättas. Annars räcker det med att borsta den ordentligt. Är det en tidigare målad fasad, börja med att tvätta fasaden, antingen med vanlig fasadtvätt och/eller med alg- och mögeltvätt om fasaden blivit angripen. Var noga med att skölja bort all tvättvätska med rent vatten.

Skrapa sedan bort gammal lös färg med en spackel, skrapa eller stålborste så att ytan blir fast. Om det finns ytor där träet är nedbrutet och har grånat så stålborsta dessa ytor tills du

TIPS

- Byt slippapper och blad på skrapan med jämna mellanrum; då blir arbetet mer effektivt.
- Bästa sättet att tvätta är att lägga på tvättlösningen med borste och sedan skölja med rent vatten. Har tvättlösningen torkat bearbetas ytan med borste så att all tvättlösning avlägsnas vid sköljningen. Var mycket försiktig om du använder högtryckstvätt. Det är stor risk att vatten trycks in i sprickor och skarvar, vilket förlänger torktiden avsevärt.
- Vid tvätt – börja nerifrån och gå uppåt.

kommer till friskt trä. Var noga med skarvar och ändträ.

Om det är målat med slamfärg borsta bort all löst sittande färg och se till att virket som ska målas är i bra skick.

Kontrollera med kniv att träfasaden inte blivit mjuk av röta. Byt ut skadat trä och laga sprickor med målarfog.

Slipa av uppruggat trä och vassa kanter. För att färgen ska fästa bättre ska även blanka ytor slipas ner. Borsta sedan av fasaden.

Se till att ytan är ordentligt torr, ren och fast. Fuktkvoten bör max vara 16 % för ventilerad panel. Ta gärna kontakt med ditt lokala inköpsställe för mer information och för hjälp att mäta fukthalten.

NÄR DU MÅLAR

Nu är det snart dags för det som många tycker är det roligaste på hela arbetet, det vill säga att "sätta färg" på huset. Men innan du målar med täckfärg måste du förbehandla och grundmåla.

GÖR SÅ HÄR: FÖRBEHANDLING

Innan du grundmålar fasaden är det viktigt att du tar del av produktens rekommendation. Olika fabrikanter ger olika råd. Generellt gäller att man ska vara noga med fuktutsatta ytor som till exempel ändträ, skarvar och spikställen. Även ytor som vindskivor och fönsterkarmar kräver extra omsorg.

Genom att förbehandla fasaden minskar risken för att fukt tränger in och därmed också för att fasaden angrips av mögel- eller rötsvamp.

Bart trä ska inte stå obehandlat längre än två veckor.

GRUNDMÅLNING

OBS! Grundmålning ska framför allt utföras på träytor som inte varit målade tidigare. Tidigare målade träytor behöver normalt sätt inte grundas om det befintliga färgskiktet är intakt. Om tidigare färgskikt har avflagnat och/eller om det finns löst sittande lasyr skall dessa områden skrapas ned till bart trä och fläckgrundas.

Om fasaden aldrig tidigare varit målad bör alla ytor som ska målas med täckfärg också grundmålas. Grundfärgen gör att täckfärgen fäster bättre och gör underlaget vattenavvisande vilket minskar risken för fuktskador.

När man använder sig av förgrundad panel så bör man tänka på att spikställen och sågytor behöver grundmålas. Kontrollera även så att panelen har tillräckligt med grundfärg på hela ytan. Om inte bör man lägga på mer grundfärg.

Tänk på att vara extra noga kring utsatta ställen som till exempel ändträ, skarvar och fönsterkarmar.

VAL AV TÄCKFÄRG

Valet av täckfärg grundar sig ofta på personlig smak och referensram. Kanske ska det vara gult som mormors sommarhus, traditionsenligt rött eller vitt som de andra husen i grannskapet. Men det finns fler aspekter att ta hänsyn till som exempelvis färgens glans, hållbarhet och, kanske viktigast av allt, vilken färgtyp huset varit målade i tidigare. Låter det

krångligt? För att hjälpa dig att hitta rätt i utbudet har vi gjort en guide (nästa sida.)

MÅLNING MED TÄCKFÄRG

Grattis, nu är allt förarbete äntligen färdigt! Det har blivit dags att sätta färg på fasaden. För att målningsarbetet ska löpa så smidigt som möjligt vill vi dela med oss av några bra tips.

Ta reda på om det kommer att bli målarväder. Måla inte när det är kallt och fuktigt ute, då ökar nämligen risken för att färgskiktet krackelerar, angrips av mögel och alger eller får matta fläckar. Alltför solheta ytor och starkt solljus är inte heller bra då färgfilmen torkar för snabbt och blåsor kan uppstå. De ideala förhållandena är torrt väder och en lägsta temperatur under dygnet på minst 7-8°C. Om det finns risk för frost eller dagg under natten bör du

TIPS

- Köp eller tillverka en egen s-krok, så kan du hänga målarburken direkt på stegen. Då har du båda händerna fria när du målar.
- Var rädd om din pensel, den kan hålla nästan hur länge som helst. Gör rent den så fort du har målat klart. Om du bara vill göra ett kort uppehåll kan du lägga penseln i en plastpåse. Då torkar inte borsten så snabbt.
- Det finns tejp som är anpassad för att sitta några dagar i solen om man vill använda tejp vid till exempel fönstermålning.

avsluta arbetet så att färgen hinner torka innan kvällskylan kommer.

Börja med att välja rätt verktyg, det är a och o för att färgen ska fördelas snyggt över ytan. Undvik att använda rulle eller penslar med tät borst om du målar med oljefärger. Annars är risken stor att du får på för mycket färg på fasaden så att färgen rynkar sig när den torkar. Målar du med slamfärger är det viktigt att ha en styv borst på penseln som stryker ut färgen väl i tunna skikt.

Var smart när du målar. Börja alltid med fasaden innan du går över på husknutar, foder och fönsterkarmar. Det är lättare att måla en ny kulör mot fasadfärgen än tvärtom.

Använd en bred stålspackel som skydd när du målar om fönstren och undvik maskeringstejp. Efter en lång och solig dag kan tejpens sitta så hårt att du måste skrapa bort den.

För att säkra ett långvarigt och gott skydd är det mycket viktigt att påföra korrekt filmtjocklek av färgen. Viktigt är även att följa tillverkarens rekommendation beträffande antal liter per kvadratmeter för optimal tjocklek på färgskiktet. Generellt bör två lager med täckfärg appliceras på sågade ytor vid nymålning.

OBS! Undantaget är slamfärger som vid ommålning bara behöver strykas en gång.

GUIDE

AKRYLATFÄRG

Akrylatfärgen har många fördelar. Av alla utomhusfärger är det den som kräver minst underhåll eftersom den varken kritar eller krackelerar. Den torkar snabbt och den håller också kulören mycket bra. Akrylatfärgen är lätt att måla och när den torkat får den en fyllig yta. Torktiden är 2-4 timmar.

OLJEFÄRG OCH ALKYDOLJEFÄRG

Oljefärg/alkydoljefärg passar lika bra på träfasader som på knutar, foder och vindskivor. Även snickerier som till exempel staket och fönster och rostskyddat järn kan målas med oljefärg. När färgen torkar får den en fyllig och vattenavvisande yta. Den här typen av färg kritar efter några år vilket ger en matt och något blekare yta. Torktiden är cirka ett dygn.

LINOLJEFÄRG

Om du vill måla på gammalt traditionellt vis är det linoljefärg du ska måla med. Men var beredd på att det tar tid eftersom linoljefärg ska målas i många tunna lager. Beroende på hur tjocka skikt man målar kan det ta 2-4 veckor innan sista strykningen är gjord. I gengäld behövs vanligen ingen grundfärg. Linoljefärg lämpar sig för träfasader, knutar, foder, vindskivor, fönster och staket. Färgen är lätt att måla och ger ett fylligt utseende. Liksom alkydoljefärger och oljefärger kritar linoljefärg efter några år.

HYBRIDFÄRG

Består av en kombination av bindemedel, vanligen alkyd och akrylat vilket ger egenskaper från båda bindemedlen. En större glanshållning och snabbare torktid än rena

alkydfärger samt bättre fukttålighet än rena akrylater. Hybridfärger finns i olika varianter av blandningar vilket innebär att vissa kräver en grundfärg och vissa fungerar utan. Normalt sett går denna färgtyp att använda både på träfasaden, vindskivor, staket, fönster mm.

SLAMFÄRGER

Drömmer du om ett traditionell rött hus med vita knutar tänker du framför allt på en klassisk slamfärg. Den kan bara användas på sågat, omålat eller tidigare slamfärgsmålat trä. Färgen är lätt att måla och ska målas i tunna skikt. Torktiden är cirka en timme men det tar ett par dagar innan färgen är helt vattenfast. Slamfärg är en helmatt diffusionöppen färg som låter träet andas men den kan färga av sig vid yttre påverkan. Med tiden spricker träet på samma sätt som en omålad träyta. Slamfärg går numera även att få i ett flertal olika kulörer och inte bara i rött eller svart.

LASYR

Med lasyren framhävs träets naturliga ådring genom det genomskinliga skiktet. Färgen är vanligen lätt att måla och lätt att underhålla. En nackdel är att det inte går att byta från mörk till ljus kulör om man vill fortsätta måla med lasyr. Torktiden är cirka ett dygn.

TÄCKLASYR

Som namnet antyder är färgen ett mellanting mellan lasyr och täckande färg. Den är vanligen något tunnare än täckfärg vilket gör att träets yta framhävs. Täcklasyren är lätt att måla med. Färgen fungerar utmärkt på målade, laserade och omålade träfasader, knutar, foder och vindskivor. Torktiden är cirka ett dygn.

TIPS

Klipp ner buskar och träd som växer nära huset, särskilt om de växer vid husets nord eller ost-sida. Vegetation ger nämligen en skuggig och fuktig miljö och ökar risken för mögel och rötangrepp. Smuts och näringsämnen för svamparna kan också falla ner från träd och buskar på fasaden vilket gynnar tillväxt av ytmögel.

EFTER DU HAR MÅLAT

Husfasaden står nymålad och fin, men än är arbetet inte över. Vill du få en lång livslängd på fasaden krävs det att du framöver underhåller den med jämna mellanrum. Visserligen minskar sannolikheten för att det ska börja växa mögel och alger på fasaden om den är målad, men det är viktigt att påpeka att färg inte är, och aldrig har varit ett heltäckande skydd. Den som äger en bil vet att den måste tvättas för att inte rosta. Av samma anledning borde det vara en självklarhet för alla husägare att tvätta husfasaden om den blir smutsig eller får påväxt. Ett tips är att dela in huset i olika partier och sedan se över en del i taget.

MÖGEL OCH ALGER

I det här sammanhanget kan det finnas anledning att säga något om ytbeväxning av mögel och alger. Först måste det påpekas att ytmögel och röta är två helt olika saker.

Ytmögel gör att huset ser fult ut, men det skadar det inte. Röta är när träet angrips och bryts ner av rötsvamp som förstör fasaden. Ett väl utfört målningssarbete skyddar mot röta medan man aldrig helt kan försäkra sig mot ytbeväxning.

Mögel- och algsporer finns i luften och om förhållandena är tillräckligt gynnsamma växer de till och blir synliga, inte bara på hus utan också på till exempel trädgårdsmöbler, markiser, bilar och stenar. Det är framför allt en fuktig och varm väderlek som gör att alger och mögel trivs. Regniga somrar, varma höstar och milda vintrar är idealiska förhållanden för dessa enkla livsformer. Närliggande bus-

kage och klängväxter ökar risken för påväxt genom att skugga håller kvar fukt och smuts.

ÅTGÄRDER MOT MÖGEL OCH ALGER

Om du ser att det börjar växa mögel eller alger på ditt hus gör du klokast i att försöka ta bort påväxten så snart som möjligt. För ju längre du väntar desto jobbigare och dyrare blir det. För att du ska lyckas så bra som möjligt har färgbranschen tagit fram en åtgärdslista.

GÖR SÅ HÄR:

Börja med att se om något i byggkonstruktionen eller omgivningen kan förbättras, genom att till exempel ta bort något buskage och reparera en trasig detalj.

Försök att tvätta med ett effektivt rengöringsmedel. Torrborsta inte, svampsporer kan ge allergiska reaktioner. Använd skyddshandskar. Högtryckstvätt bör bara användas med stor försiktighet. Undvik gärna högtryckstvätt av träfasader.

Hjälper inte normal tvättning, kan man använda desinficerande medel. Det finns idag flera lämpliga produkter på marknaden. Medlet dödar svampen men har ingen långtidseffekt. Var uppmärksam på att vissa produkter bleker ytan. Beroende på produkt så måste man tvätta bort medlet noggrant före målning för att minska risken för dålig vidhäftning. Följ anvisningen på respektive produkt.

Ibland måste en angripen yta målas om. För att svampen inte ska tränga igenom bör ytan tvättas noggrant och desinficeras före ommålning. Beroende på produkt så måste man tvätta bort medlet noggrant före målning för att minska risken för dålig vidhäftning. Följ anvisningen på respektive produkt

Frågor och svar

ÄR DET FEL PÅ PRODUKTEN OM DET BÖRJAR VÄXA MÖGEL PÅ FASADEN?

Svar: Nej, mögel- och algsporer finns i luften och om förhållandena är tillräckligt gynnsamma växer de till sig och blir synliga, inte bara på hus utan också på till exempel trädgårdsmöbler, markiser, bilar och stenar. Bäst trivs sporererna i fuktiga, smutsiga och varma miljöer. Närliggande buskage och klängväxter ökar risken för påväxt eftersom skugga håller kvar fukt och smuts. Även närliggande hav och sjöar ökar risken för påväxt.

KAN MÖGLET PÅ MIN FASAD FÖRSTÖRA HUSET?

Svar: Nej, ytmögel och röta är två olika saker och det är olika mikroorganismer som ligger bakom. Ytbeväxning gör fasaden ful, men det skadar den inte. Ett väl utfört målningsarbete är det bästa skyddet mot röta.

OM JAG VÄLJER EN TÄLIG FÄRG, ÄR DET MINDRE VIKTIGT MED UNDERARBETET DÅ?

Svar: Nej, när det kommer till underarbete så finns det inga genvägar. Ett bra underarbete är absolut avgörande för att du ska slippa måla om snart igen. Man brukar säga att ungefär 75 procent av arbetstiden ska gå till underarbete och 25 procent till själva målandet. Det är också mycket viktigt att inte måla på nytt trä som är infekterat med blånad eller mögel. Tänk på att nytt trä ska grundmålas omedelbart efter att det satts upp på fasaden. Om man lämnar fasaden omålad kan den snabbt bli infekterad med svampsporer som sedan lätt tränger igenom färgskiktet. Infekterat trä är i regel svårare att få bukt med än mögel som angriper ovansidan av färgen.

BEHÖVER HUSFASADER UNDERHÅLLAS?

Svar: Ja, för den som äger en bil är det självklart att den måste tvättas för att hålla sig snygg och inte åldras i förtid. Av samma anledning borde det vara självklart att underhålla husfasaden. Mögel- och algsporer trivs bra i fuktiga, smutsiga, varma miljöer och i sprickor i fasaden. Genom att underhålla huset minskar risken för påväxt avsevärt.

SPELAR DET NÅGON ROLL VAD DET ÄR FÖR VÄDER NÄR JAG MÅLAR OM?

Svar: Ja, väderleken är viktig när man målar om. För att få ett så bra resultat som möjligt bör det vara torrt utomhus och en lägsta temperatur under dygnet på minst 7- 8°C. Om det finns risk för frost eller dagg under natten bör du avsluta arbetet så att färgen hinner torka innan kvällskylan kommer. Undvik också att måla på solheta ytor så slipper du "blåsor" i färgen.